

De Twaalf Transitiestappen

Deze twaalf stappen zijn ontstaan uit wat bleek te werken in de eerste transitie-initiatieven, vooral in Totnes.

Deze stappen zijn op geen enkele manier als dwingend bedoeld. Elk nieuw project zal deze stappen op eigen manier gebruiken, zal nieuwe stappen toevoegen en andere laten vallen. We denken evenwel dat het de belangrijkste elementen van je reis zijn, die je hopelijk door de eerste paar jaar van je werk heen zullen helpen.

Stap 1: Zet een stuurgroep op en bepaal direct aan het begin wanneer die zichzelf opheft

In dit stadium wordt een kernteam gevormd dat het project door de eerste fasen zal leiden.

We raden aan dat je een stuurgroep vormt die als doel heeft het project van fase 2 naar 5 te brengen. Zodra zich een minimum van vier subgroepen heeft gevormd, heft de aanvankelijke stuurgroep zich op en wordt direct een nieuwe stuurgroep opgericht die bestaat uit een vertegenwoordiger uit ieder van de subgroepen. Dit vereist een zekere nederigheid, maar het is zeer belangrijk omdat hiermee het succes van het project boven de belangen van de betrokken individuen wordt geplaatst. Het is de bedoeling dat de nieuwe stuurgroep uiteindelijk zal zijn samengesteld uit één vertegenwoordiger per sub-groep.

Stap 2: Bewustmaking

In dit stadium zal duidelijk worden wie je belangrijkste bondgenoten zijn, worden de belangrijkste netwerken opgebouwd en wordt de gemeenschap als geheel voorbereid op de lancering van je transitie-initiatief.

Om een effectief Minder Energie Plan te kunnen ontwikkelen, moeten de deelnemers een goed begrip hebben van de potentiële gevolgen van piekolie en klimaatverandering. Het eerste probleem vergt het verhogen van de veerkracht van de gemeenschap, het tweede vergt een kleinere CO2-voetafdruk.

Bijzonder effectief is het vertonen van bepaalde films (zoals Inconvenient Truth, End of Suburbia, Crude Awakening en Power of Community), waarna een panel van deskundigen vragen uit het publiek beantwoordt. (In het volgende hoofdstuk wordt informatie gegeven over waar deze films te verkrijgen zijn, over trailers, over welke mogelijke beperkingen voor publieke vertoning gelden en in welke mate iedere film een doemscenario geeft en in welke mate een oplossing).

Het kan zeer inspirerend werken experts te laten spreken over hun specialisme op het gebied van klimaatverandering, piekolie en oplossingen op het niveau van de gemeenschap.

Tot de gereedschapskist om mensen bewust te maken van de problematiek en over oplossingen te laten nadenken behoren verder: artikelen in plaatselijke kranten, interviews op de regionale radio en tv, en presentaties voor bestaande groepen, waaronder scholen.

Stap 3: Leg de fundamenten

Dit stadium gaat over contacten leggen met bestaande groepen en activisten. Maak duidelijk dat alles wat ze tot nu toe gedaan hebben en wat ze van plan zijn te gaan doen binnen het transitie-initiatief een plek kan krijgen, doordat op een nieuwe manier naar de toekomst gekeken wordt. Het is belangrijk hun werk te erkennen en te waarderen en te benadrukken dat zij een cruciale rol te spelen hebben.

Geef hen een kort en helder overzicht van het probleem van piekolie: wat het inhoudt, hoe het in relatie staat tot klimaatverwarming, welke gevolgen deze voor de gemeenschap in kwestie kan hebben en wat de belangrijkste uitdagingen zijn. Vertel hoe je denkt dat een transitie-initiatief als katalysator zou kunnen werken om de burgers zover te krijgen dat ze oplossingen gaan bedenken en 'grassroots'-initiatieven gaan nemen.

Stap 4: Organiseer een grote lancering

De officiële start van het project is een belangrijke mijlpaal. Het project is nu 'volwassen', het wordt voor het eerst aan de gehele gemeenschap gepresenteerd en de manifestatie genereert de nodige energie om het project verder te ontwikkelen. Bovendien wordt hiermee het in de gemeenschap levende verlangen om actie te ondernemen 'gevierd'.

We denken dat de officiële lancering het beste kan plaatsvinden een half tot een heel jaar nadat de eerste film vertoond werd. De officiële lancering van Transition Town Totnes vond plaats in september 2006, nadat er tien maanden van lezingen, filmvertoningen en manifestaties aan waren voorafgegaan.

Wat de inhoud betreft, is het belangrijk dat mensen zich gaan inzetten met betrekking tot piekolie en klimaatverwarming. Dat moet dan wel in de geest van 'we kunnen er iets aan doen' en niet in een geest van doemscenario's en pessimisme.

Een onderdeel dat buitengewoon goed bleek te werken is een presentatie over de praktische en psychologische barrières die persoonlijke verandering in de weg kunnen staan – het gaat uiteindelijk allemaal over ons als individuen.

Er hoeven niet alleen presentaties gehouden te worden. Alles wat volgens jou het beste het verlangen van de gemeenschap weergeeft om aan dit collectieve avontuur te beginnen is goed, zoals concerten, eten, opera, break dance, enzovoort.

Stap 5: Zet werkgroepen op

Een deel van het ontwikkelingsproces van een Minder Energie Plan houdt in dat gebruik gemaakt wordt van de collectieve creativiteit en kennis van de gemeenschap. Hiervoor is het cruciaal een aantal kleinere groepen te vormen die zich bezighouden met specifieke

onderdelen van dit proces. Elk van deze groepen zal vervolgens zijn eigen aanpak ontwikkelen en zelf bepalen welke activiteiten ze ondernemen. Ze blijven echter wel een onderdeel van het totale project.

Idealiter is er een werkgroep nodig voor álle aspecten van het dagelijks leven die van belang zijn voor het goed functioneren van de gemeenschap. Voorbeelden hiervan zijn: voeding, afvalverwerking, energie, onderwijs, jeugd, economie, transport, water en lokaal bestuur. Iedere werkgroep probeert uit te denken wat de beste manieren zijn om binnen hun eigen aandachtsgebied de veerkracht te verhogen en de CO2-voetafdruk te verlagen. Hun oplossingen vormen de ruggengraat van het Minder Energie Plan.

Stap 6: Pas Open Space toe

We hebben gemerkt dat de techniek van Open Space buitengewoon effectief is voor het organiseren van bijeenkomsten voor transitie-initiatieven.

In theorie zou Open Space niet moeten werken. Er komt immers een grote groep mensen bij elkaar om een bepaald onderwerp of probleem te onderzoeken, zonder dat gebruik wordt gemaakt van een agenda of tijdschema, zonder voorzitter en zonder notulist. Toch hebben we Open Space gedaan voor voeding, energie, huisvesting, economie en de psychologie van verandering. Tegen het eind van iedere bijeenkomst had iedereen gezegd wat zij wilden zeggen, was een uitgebreid verslag gemaakt en uitgetypt, was er veel genetwerkt en waren er vele ideeën en visies ontwikkeld.

Het belangrijkste boek voor Open Space is Harrison Owen's Open Space Technology, A User's Guide. Daarnaast is het boek van Peggy Holman en Tom Devane: The Change Handbook: Group Methods for Shaping the Future zeer bruikbaar als overzicht voor deze en andere technieken.

Stap 7: Ontwikkel zichtbare praktische resultaten van het project

Het is van groot belang elke schijn te vermijden dat het project alleen maar bedoeld is als praatgroep waar mensen bij elkaar zitten en wensenlijstjes opstellen. Vrijwel vanaf het begin moet het project praktische en voor de gemeenschap zeer zichtbare resultaten gaan voortbrengen. Deze zullen er in hoge mate voor zorgen dat veel mensen in de gaten krijgen wat er aan de hand is en bereid zijn een bijdrage te leveren.

Gedurende de eerste fasen van het project moet een lastig te handhaven evenwicht bewaard worden. De voortgang van het gehele project moet goed zichtbaar zijn, maar er moeten geen deelprojecten begonnen worden die uiteindelijk geen plaats kunnen krijgen in het Minder Energie Plan.

In Transition Town Totnes ontwikkelde de voedinggroep een deelproject genaamd 'Totnes – the Nut Tree Capital of Britain' (Totnes – De Notenboomhoofdstad van Engeland): een plan om in alle delen van de stad een zo groot mogelijk aantal notenbomen te planten. Kort geleden hebben we samen met de burgemeester enige notenbomen in het centrum van de stad geplant. We hebben er een belangrijk evenement van gemaakt.

Stap 8: Faciliteer de Grote Omscholing

Willen we piekolie en klimaatverandering aanpakken door in de toekomst minder energie te verbruiken, dan zullen we vele vaardigheden die voor onze grootouders nog normaal waren, op-nieuw moeten leren. Een van de nuttigste dingen die een transitie-initiatief kan doen is mensen de vaardigheden die we in de afgelopen 40 jaar zijn kwijtgeraakt, opnieuw aan te leren. Dit kan in de vorm van cursussen.

Het is uiterst leerzaam te rade te gaan bij de oudere leden van onze gemeenschappen. Zij leefden per slot van rekening vóór het tijdperk van de wegwerpmaatschappij en zij weten hoe een leven met minder energie eruit zou kunnen zien. Voorbeelden van mogelijke cursussen zijn: reparaties uitvoeren, koken, fietsonderhoud, natuurlijk bouwen, dakisolatie, verven, kruidenwandelingen, tuinieren, thuis zuinig omgaan met energie, zuurdesembrood bakken, zelf groenten verbouwen... (de lijst is eindeloos).

Het opnieuw leren van oude vaardigheden zal de mensen het krachtige besef teruggeven dat ze hun problemen zelf kunnen oplossen, dat ze zelf in staat zijn praktische dingen tot stand te brengen en dat ze dat in samenwerking met anderen kunnen doen. Ze zullen ook merken dat leren echt leuk kan zijn.

Stap 9: Sla een brug naar de lokale overheid

Hoe groot de bewustzijnsverandering die je transitie-initiatief teweegbrengt ook moge zijn, hoeveel zinnige projecten je ook gestart bent en hoe geweldig je Minder Energie Plan ook is, toch kom je niet ver als je geen positieve en vruchtbare relatie met de plaatselijke overheid hebt opgebouwd. Of het nu gaat om zaken als planning, financiering of het ont-wikkelen van relaties, je hebt de overheid nodig. Het kan dan zijn dat je, geheel tegen je verwachting in, merkt dat je tegen een open deur blijkt te duwen.

We zijn bezig te onderzoeken hoe we een Minder Energie Plan voor Totnes kunnen schrijven volgens het model van een gangbare gemeentelijke beleidsnota. Misschien zullen gemeentelijke beleidsambtenaren op een dag in de toekomst aan een tafel zitten met twee documenten voor zich: een gangbare beleidsnota en een prachtig vormgegeven Minder Energie Plan. Het is ergens in 2008, op de dag dat de olieprijs voor de eerste keer het plafond van \$100 per vat doorbreken. De beleidsambtenaren lezen beide documenten door en komen tot de conclusie dat alleen het Minder Energie Plan werkelijk een antwoord is op de uitdagingen waarmee ze worden geconfronteerd. Terwijl dit document in het centrum van de aandacht komt, verdwijnt de beleidsnota stilletjes in de prullenbak (hier dromen we nu nog van!).

Stap 10: Betrek de senioren bij het proces

Voor diegenen onder ons die geboren zijn in de 60er jaren, toen het feest van de goedkope olie op zijn hoogtepunt was, is een leven met minder olie nauwelijks voorstelbaar. Ieder jaar (uitgezonderd de oliecrises van de jaren '70) was er meer energie beschikbaar dan in de voorgaande jaren.

Om een indruk te krijgen van wat een samenleving met minder energie inhoudt, moeten we ons richten tot diegenen die zich de overgang naar het tijdperk van de goedkope olie nog goed kunnen herinneren. Het gaat vooral om de periode tussen 1930 en 1960.

Het is duidelijk dat we elke indruk willen vermijden dat we een voorstander zouden zijn van een 'regressie' of 'terugkeer' naar een of ander grijs verleden. Er is echter veel te leren van hoe dingen vroeger gedaan werden, wat de niet zichtbare relaties tussen de verschillende onderdelen van de maatschappij waren en hoe het dagelijks leven in stand gehouden werd. Het kan buitengewoon verhelderend zijn dit allemaal uit te zoeken, en kan erin resulteren dat we ons veel meer verbonden gaan voelen met de plek waar we ons transitie-initiatief aan het ontwikkelen zijn.

Stap 11: Laat het proces gaan waar het wil...

Hoewel je je transitie-initiatief misschien begint met een duidelijk idee waar je naartoe wilt, zal het zich onvermijdelijk in een andere richting ontwikkelen. Als je probeert vast te houden aan een starre visie, zal het proces je veel energie gaan kosten en zal het gaan

stagneren. Jouw rol is niet dat je met antwoorden komt, maar dat je voor de gemeenschap als katalysator werkt bij het ontwikkelen van haar eigen transitie.

Als je je blijft richten op de uitgangspunten van het plan – het versterken van de veerkracht van de gemeenschap en het verminderen van de CO₂-voetafdruk – dan hoef je verder alleen maar toe te kijken hoe de gemeenschap zelf een haalbaar, bruikbaar en zeer inventief plan voor haar eigen transitie ontwikkelt.

Stap 12: Ontwerp een Minder Energie Plan

Elke werkgroep heeft zich gericht op bruikbare acties om de veerkracht van de gemeenschap te vergroten en de CO₂-voetafdruk te verkleinen.

Gecombineerd vormen deze acties het Minder Energie Plan. Daarmee heeft de gemeenschap op basis van haar eigen collectieve creativiteit en kennis haar eigen toekomst ontworpen als antwoord op de bedreigingen van piekolie en klimaatverandering.

Het proces van het schrijven van een Minder Energie Plan is niet eenvoudig. Het ontstaat uit het gaandeweg ontdekken wat wel en niet werkt.

